

Maria Jędrzejczak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-9384-7096

maria.jedrzejczak@amu.edu.pl

Prawo do sądu jako prawo podstawowe człowieka. Uwagi na tle prerogatyw prezydenckich

Wstęp

Prawo do sądu jest jednym z podstawowych uprawnień jednostki przysługujących w demokratycznym państwie prawa, tj. w państwie, w którym prawo stanowione jest podstawą wszelkich działań organów państwowych, w tym działań podejmowanych względem jednostki. Ponadto jest ono traktowane jako podstawowa gwarancja realizacji zasady dobrego rządzenia (*principle of good governance*) w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Znaczenie tej zasady w relacjach między władzami publicznymi a obywatelami zostało wielokrotnie podkreślone.

Mimo że prawo do sądu nie jest uprawnieniem kwestionowanym, można odnaleźć rozstrzygnięcia, które zostały wyłączone spod kontroli sądowej. Uwaga w niniejszym opracowaniu zostanie skupiona na przypadkach ograniczenia dostępności prawa obywatela do sądu na przykładzie stosowania prerogatyw prezydenckich, które ingerują w sytuację prawną jednostki, w tym sytuację prawną cudzoziemca, przy jednoczesnym braku określenia warunków wykonywania tej kompetencji.

Prawo do sądu w prawach międzynarodowym, unijnym i krajowym

W systemie prawa międzynarodowego można odnaleźć kilka aktów o podstawowym znaczeniu, w których zagwarantowano prawo do sądu. Należy w tym zakresie przywołać ratyfikowane przez Polskę normy prawa międzynarodowego: art. 14 ust. 1 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych¹ oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji praw czło-

¹ Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167 ze zm.).

wieka². Każdy z wymienionych przepisów określa prawo do sądu w sprawach karnych i cywilnych.

Prawo do sądu zostało uregulowane również w prawie unijnym. W art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej³ zagwarantowano prawo do sądu dla każdego, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo unijne zostały naruszone. Z przywołanego przepisu wynika prawo do skutecznego środka prawnego, obejmującego prawo do uruchomienia postępowania przed sądem niezawisłym i bezstronnym, uprzednio ustanowionym ustawą, a także prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, prawo do uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela⁴. Należy podkreślić, że udzielenie skutecznej ochrony sądowej w rozumieniu art. 47 KPP nie wymaga przyznania stronom prawa do zaskarżenia wyroku sądowego (a zatem wprowadzenia dwuinstancyjnego postępowania sądowego), a jedynie zagwarantowania prawa do wszczęcia postępowania sądowego⁵.

Rangę prawną tego uprawnienia podkreślono również w prawodawstwie krajowym, ustanawiając prawo do sądu w ustawie zasadniczej. Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP „każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Jak słusznie wskazał Zdzisław Czeszejko-Sochacki, prawo dostępu do sądu oznacza, że jednostka, której prawa zostały naruszone lub są zagrożone, może żądać ostatecznego określenia sytuacji przez organ sądowy⁶.

Konstytucyjne ujęcie prawa do sądu, inspirowane poglądami doktryny polskiej i normami międzynarodowymi, może być rozpatrywane w dwóch znaczeniach: jako zasada prawa konstytucyjnego oraz jako prawo podmiotowe jednostki⁷. W pierwszym znaczeniu zasada ta stanowi dyrektywę tworzenia prawa, nakazującą prawodawcy stanowienie norm zgodnych (niesprzecznych) z Konstytucją RP, i dyrektywę interpretacyjną, obligatoryjnie uwzględnianą przez wszystkie podmioty stosujące prawo. W drugim znaczeniu, istotniejszym

² Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

³ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. UE C 202 z 7.6.2016, s. 389–405), dalej jako KPP.

⁴ J. Chlebny, *Sądownictwo administracyjne w Polsce z perspektywy art. 47 KPP*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2022, nr 10, s. 29.

⁵ Zob. m.in. wyroki TSUE: z 19 czerwca 2018 r. w sprawie *Sadikou Gnandi v. État belge*, skarga nr C-181/16, EU:C:2018:465, pkt 57; z 26 września 2018 r. w sprawie *X v. Belastingdienst/ Toeslagen*, skarga nr C-175/17, EU:C:2018:776, pkt 34–35.

⁶ Z. Czeszejko-Sochacki, *Konstytucyjna zasada prawa do sądu*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 9, s. 19.

⁷ Z. Kwiatkowski, *Prawo do sądu w demokratycznym państwie prawnym*, „Ius Novum” 2019, nr 2, s. 34.

dla niniejszego tekstu, prawo do sądu zostało ukształtowane jako osobiste publiczne prawo podmiotowe stanowiące elementarny składnik konstytucyjnego statusu jednostki, jak i podstawowy środek ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Nie jest ono jedynie instrumentem umożliwiającym wykonywanie innych praw i wolności konstytucyjnych, lecz ma samoistny byt i podlega ochronie niezależnie od naruszenia innych praw podmiotowych⁸.

W orzecznictwie oraz w doktrynie wskazuje się na triadę uprawnień składowych, łącznie kreujących prawo do sądu, zaliczając do niej:

- 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem;
- 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawności, sprawiedliwości i jawności;
- 3) prawo do orzeczenia sądowego wydanego przez niezależny sąd, czyli do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia swojej sprawy⁹.

Szczególnie istotny jest pierwszy z wymienionych elementów składowych prawa do sądu, a więc prawo dostępu do sądu. Należy uznać je za podstawowy element prawa do sądu, bez którego dalsza dyskusja co do prawidłowości realizacji tego prawa nie istnieje. Jeśli w danej sprawie nie zostało przyznane uprawnienie do uruchomienia procedury przed sądem, to nie pozostawia żadnych wątpliwości, że prawo do sądu zostało naruszone. Natomiast dyskurs odnoszący się do prawidłowości realizacji prawa do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej czy prawa do orzeczenia sądowego zawsze jest wtórny wobec prawa dostępu do sądu.

Konkludując tę część, należy zwrócić uwagę na jeszcze jeden przepis konstytucyjny, uzupełniający regulację art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z art. 77 ust. 2 Konstytucji RP istnieje zakaz zamykania drogi sądowej, który polega na wyłączeniu możliwości zamknięcia przez ustawę drogi sądowej w zakresie dochodzenia przez jednostkę jej konstytucyjnych wolności lub praw¹⁰. Należy podkreślić, że drogi sądowej nie można zamykać „nikomu”. Przywołany przepis, podobnie jak art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, szeroko wyznacza zakres podmiotowy prawa do sądu, gwarantując to prawo każdemu, niezależnie od posiadanego obywatelstwa lub jego braku¹¹.

⁸ A. Wróbel, *Glosa do trzech wyroków Trybunału Konstytucyjnego: wyrok z dnia 6 października 1998 r. (sygn. akt K.36/97), wyrok z dnia 16 marca 1999 r. (sygn. akt SK 19/98), wyrok z dnia 8 grudnia 1998 r. (sygn. akt K. 41/97)*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 1, s. 208.

⁹ Zob. m.in. wyroki TK: z 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97, OTK ZU 1998, Nr 4, poz. 50; z 24 lutego 2003 r., sygn. akt K 28/02, OTK-A 2003, Nr 2, poz. 13. Zob. też P. Tuleja, *Komentarz do art. 45*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, 2023, Lex.

¹⁰ Wyrok TK z 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97, OTK ZU 1998, Nr 4, poz. 50.

¹¹ M. Florczak-Wątor, *Komentarz do art. 77*, [w:] P. Tuleja (red.), op. cit.

Prerogatywy Prezydenta RP a prawo do sądu

W świetle wcześniejszych rozważań warto przedstawić jedno z uprawnień głowy państwa, jakim są prerogatywy prezydenckie odnoszące się do sytuacji prawnej jednostki.

W ostatnim czasie w literaturze przedmiotu została podjęta dyskusja na temat pozycji prawnej Prezydenta RP widzianej w optyce prawnoadministracyjnej, dla której kluczowe jest pytanie (i odpowiedź), czy prezydent – jako konstytucyjnie zakwalifikowany do pionu władzy wykonawczej – wchodzi w skład systemu organizacyjnego administracji publicznej i czy w ramach wykonywania przez prezydenta różnych przypisanych mu prawem zadań i kompetencji mamy do czynienia (przynajmniej w jakimś zakresie) z wykonywaniem funkcji administracji¹².

Należy podzielić w całej rozciągłości podniesione w doktrynie głosy, że powinno się uznać, iż Prezydent RP, działając w pewnym zakresie należących do niego kompetencji i zadań, działa jako organ administracyjny. W szczególności odnosi się to do tych kompetencji i zadań, które dotyczą rozstrzygania w sprawach indywidualnych, związanych z kształtowaniem określonych prawnych sytuacji jednostek. Objęcie tych kompetencji katalogiem prezydenckich prerogatyw nie zmienia ich prawnoadministracyjnej natury¹³. Działania tego organu, tak jak wszystkich innych organów władzy publicznej, muszą być dokonywane na podstawie prawa i mieścić się w jego granicach (art. 7 Konstytucji RP)¹⁴.

W konsekwencji, w odniesieniu do tego obszaru działania Prezydenta RP, a więc do prerogatyw odnoszących się do sytuacji prawnej jednostki, nie powinna i nie może być z góry wykluczana jakakolwiek kontrola. Aktualny stan prawny w oczywisty sposób narusza nie tylko przywołane wyżej regulacje prawa międzynarodowego, ale i Konstytucję RP przez wyłączenie prawa do sądu. Pytanie, na które należy znaleźć odpowiedź, aktualnie dotyczy tego, jak tę sytuację zmienić. Czy sądy administracyjne mogą zacząć kontrolować rozstrzygnięcia podjęte w jednostkowych sprawach w ramach prerogatyw prezydenckich? W ocenie autorki odpowiedź na to pytanie jest negatywna. Aktualna regulacja ustawowa nie pozwala na skuteczne dokonanie takiej kontroli przez sądy. Uzasadnienie tego stanowiska wymaga krótkiej charakterystyki regulacji ustawowej obowiązującej w tym zakresie.

¹² Zob. m.in. J. Jagielski, *W sprawie pozycji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w systemie administracji publicznej i wykonywania funkcji administracji*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2021, numer specjalny: *Ius est ars boni et aequi. Studia ofiarowane profesorowi Romanowi Hauserowi – Sędziemu Naczelnemu Sądu Administracyjnego*, s. 227–241; A. Jakubowski, *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jako organ administrujący (organ administracji publicznej)*, „Państwo i Prawo” 2023, nr 2, s. 3–32.

¹³ J. Jagielski, *W sprawie pozycji...*, s. 241.

¹⁴ A. Jakubowski, op. cit., s. 28.

Nadanie polskiego obywatelstwa

Zgodnie z art. 137 Konstytucji RP „Prezydent Rzeczypospolitej nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego”. Powyższą kompetencję potwierdza art. 18 ustawy o obywatelstwie polskim¹⁵, zgodnie z którym „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może nadać cudzoziemcowi obywatelstwo polskie”. Prezydent RP wydaje w tym zakresie postanowienie, które nie zawiera uzasadnienia. Rozstrzygnięcie to nie może być w żaden sposób kwestionowane, zarówno w toku postępowania administracyjnego, jak i postępowania sądowego¹⁶.

Ponadto z treści obowiązujących w tym zakresie przepisów wynika, że nadanie obywatelstwa ma „w pełni dyskrejonalny charakter i opiera się na swobodnym uznaniu Prezydenta RP”¹⁷. Tę jego całkowicie wolną wolę w zakresie rozstrzygania o nadaniu bądź odmowie nadania cudzoziemcowi polskiego obywatelstwa potwierdza brak określenia warunków, jakie miałby spełniać cudzoziemiec ubiegający się o naturalizację. Ani Konstytucja RP, ani ustawa o obywatelstwie polskim nie ustanawiają warunków uzyskania obywatelstwa w tej drodze, pozostawiając Prezydentowi RP ocenę zasadności i powodów nadania obywatelstwa określonego cudzoziemcowi.

Przyjęcie takiego rozwiązania prawnego budzi uzasadnione wątpliwości dotyczące tego, czy obowiązujące przepisy prawne w zakresie nadania obywatelstwa odpowiadają zasadzie demokratycznego państwa prawnego wynikającej z art. 2 Konstytucji RP oraz czy są zgodne z regulacjami prawa międzynarodowego, a zwłaszcza z Europejską konwencją o obywatelstwie¹⁸, która przewiduje, że decyzje (rozstrzygnięcia) odnoszące się do nabycia, zachowania, utraty, odzyskania lub poświadczenia obywatelstwa mają zawierać pisemne uzasadnienia (art. 11) oraz że od tych decyzji powinno przysługiwać odwołanie w trybie administracyjnym lub sądowym (art. 12).

¹⁵ Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1989), dalej jako u.o.p.

¹⁶ Istotna była tu uchwała NSA, wykluczająca dopuszczalność skargi do sądu administracyjnego na akt Prezydenta RP o odmowie nadania obywatelstwa polskiego, w ślad za którą podażyło dalsze orzecznictwo: uchwała składu siedmiu sędziów NSA z 9 listopada 1998 r., sygn. akt OPS 4/98, CBOSA.

¹⁷ J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 155.

¹⁸ Europejska konwencja o obywatelstwie z dnia 6 listopada 1997 r., podpisana w Strasburgu (ETS nr 166). Konwencja nie została ratyfikowana przez Polskę, jednakże ogólny obowiązek uzasadniania wszystkich decyzji administracyjnych jest zawarty również w wiążącym Polskę art. 41 ust. 2 lit. c KPP. W tym zakresie również Europejski kodeks dobrej praktyki administracyjnej, mający charakter zaleceń, ustanawia w art. 18 obowiązek uzasadniania decyzji, a w art. 19 obowiązek informowania o możliwościach odwołania.

Wyrażenie zgody na zrzeczenie się polskiego obywatelstwa

Zgodnie z art. 47 ust. 1 u.o.p. Prezydent RP „może wyrazić obywatelowi polskiemu (...) zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego” przy braku występowania ustawowego określenia przesłanek wyrażenia tej zgody (bądź jej odmowy), braku uzasadnienia podjętego rozstrzygnięcia, braku zastosowania procedury odwoławczej i możliwości złożenia skargi do sądu administracyjnego oraz pominięciu ustalenia środków prawnych przysługujących zainteresowanemu, za pomocą których mógłby zwracać się o weryfikację rozstrzygnięcia w sprawie.

Jedyna, jak się wydaje, formalnie ograniczająca Prezydenta RP przesłanka wiąże się z koniecznością posiadania przez wnioskodawcę obywatelstwa innego państwa. Ma to zapobiegać przypadkom bezpaństwowości. Z tego względu osoba wnioskująca o zrzeczenie się polskiego obywatelstwa powinna dołączyć do wniosku m.in. dokument potwierdzający posiadanie obywatelstwa innego państwa lub przyrzeczenie jego nadania (art. 48 ust. 4 pkt 3 u.o.p.). W sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa decydującą rolę należy przypisać okolicznościom przemawiającym przeciwko wyrażeniu takiej zgody. Można do nich zaliczyć: uzasadnione podejrzenie narażenia bezpieczeństwa lub interesu państwa czy dobra wymiaru sprawiedliwości. Ich brak powinien stanowić (obok posiadania lub przyrzeczenia nadania obywatelstwa innego państwa) wystarczającą przesłankę pozytywnego dla wnioskodawcy rozstrzygnięcia¹⁹.

W doktrynie wysnuwa się dalej idący wniosek, że Prezydent RP (wyłącznie poza sytuacją, gdy wnioskodawca w wyniku udzielonej zgody na zrzeczenie się obywatelstwa stałby się bezpaństwowcem) nie ma możliwości odmowy za twierdzenia oświadczenia o zrzeczeniu się obywatelstwa polskiego²⁰. Taka teza jest wyprowadzana z art. 34 ust. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie. Wykładnia językowa przepisu wskazuje, że polski obywatel samodzielnie dysponuje swoją podmiotowością prawną i w tym zakresie decyduje o woli pozostawania obywatelem. Interpretacji tej przeczy jednak przywołany wcześniej art. 47 ust. 1 u.o.p., zgodnie z którym Prezydent RP „może wyrazić (...) zgodę”, co oznacza, że jest to dyskrecjonalne uprawnienie prezydenta²¹. Głowa państwa nie ma obowiązku pozytywnego rozpatrzenia wniosku.

¹⁹ M. Lewicki, *Obywatelstwo polskie*, [w:] Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl (red.), *Prawo administracyjne materialne*, Warszawa 2016, s. 72.

²⁰ K. Kozłowski, *Komentarz do art. 137*, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP*, t. 2: *Komentarz do art. 87–243*, Warszawa 2016, s. 672.

²¹ Tak też wskazał sąd, stwierdzając, że „obowiązująca Konstytucja RP przyznaje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej uprawnienie do wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego” – zob. postanowienie WSA w Warszawie z 24 sierpnia 2017 r., sygn. akt IV SA/Wa 1274/17, Legalis.

Podsumowanie – postulaty *de lege ferenda*

Postanowienia o nadaniu obywatelstwa, jak i o wyrażeniu zgody na zrzczenie się obywatelstwa pozostają poza jakąkolwiek kontrolą. Obowiązujące regulacje nie przewidują kontroli sądowej lub „wewnętrznej” inicjowanej odwołaniem, wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, czy innym środkiem prawnym²². Powyższe wskazuje, że w przypadku wydawania przedmiotowych postanowień Prezydent RP działa w sytuacji całkowicie niezdeterminowanej prawnie. Wskazane wątpliwości wzmacniają statystyki stworzone na podstawie danych pozyskanych w drodze wniosku o udostępnienie informacji publicznej złożonego w kancelarii Prezydenta RP²³.

Sytuację istotnie komplikuje fakt, że – jak wynika z wcześniejszej analizy uregulowań prawnych obowiązujących w tym zakresie – upoważnienia ustawowe mają charakter w pełni blankietowy, nie zostały dookreślone w nich żadne przesłanki, które wiązałyby Prezydenta RP.

Ta okoliczność stanowi podstawę udzielonej we wcześniejszej części opracowania negatywnej odpowiedzi na pytanie o to, czy sądy administracyjne mogłyby zacząć kontrolować rozstrzygnięcia podjęte w jednostkowych sprawach w ramach prerogatyw prezydenckich. Kontrola sądowa rozstrzygnięć nieposiadających (i ustawowo niemuszających posiadać) uzasadnienia, jak również wydawanych na podstawie upoważnienia blankietowego, tj. bez wskazania przesłanek pozytywnych i negatywnych, uniemożliwia przeprowadzenie kontroli sądowej takiego rozstrzygnięcia.

Jednocześnie obowiązujący stan prawny wprost narusza prawo do sądu, a więc narusza przepisy prawa międzynarodowego, unijnego i krajowego, z których to uprawnienie wynika. Taka sytuacja budzi poważne zastrzeżenia w kontekście zasady demokratycznego państwa prawnego. Należy dodać, że opisane przypadki nie są jedynymi uprawnieniami Prezydenta RP, które budzą wątpliwości, pozostając poza kontrolą sądową. Można w tym zakresie wskazać na kwestię beczynności Prezydenta RP w przedmiocie powołania (albo odmowy powołania) do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, jak również nadania tytułu profesora czy aktu stwierdzającego przejście sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku²⁴.

Powyższa konstatacja prowadzi do dwóch postulatów *de lege ferenda*. Po pierwsze, procedowanie spraw w ramach prerogatyw prezydenckich powinno zostać uregulowane poprzez wyraźne wskazanie ustawowych przesłanek ich wydania, jak również dookreślenie, że rozstrzygnięcia w tym zakresie powinny posiadać uzasadnienie, a jednocześnie należałoby ustanowić drogę zaskar-

²² M. Lewicki, op. cit., s. 67.

²³ Pełna analiza w tym zakresie dostępna w: M. Jędrzejczak, *Władza dyskrecyjna organów administracji publicznej*, Warszawa 2021, s. 234–244, 332–337.

²⁴ Zob. A. Jakubowski, op. cit., s. 12, 13, 15.

żenia tych aktów. Tylko pod takimi warunkami sądy będą mogły kontrolować te akty.

Innym możliwym do wdrożenia rozwiązaniem, wzorowanym na prawie francuskim, jest ograniczenie prerogatyw Prezydenta RP wyłącznie do rozstrzygnięć o charakterze *stricte* politycznym, a więc wyłączenie możliwości ingerowania w tej formie w sytuację prawną jednostki. We Francji są wydawane przez naczelne organy *władzy wykonawczej*, w tym prezydenta, akty rządowe (*les actes de gouvernement*). W wyniku znaczącej ewolucji, którą przeszła koncepcja aktów rządowych od początków datowanych na pierwszą połowę XIX w.²⁵, wyłączono z ich zakresu np. prezydenckie prawo łaski. Współcześnie akty rządowe można podzielić na dwie grupy: akty dotyczące relacji między naczelnymi organami władzy publicznej oraz akty dotyczące stosunków międzynarodowych Francji²⁶.

Pojęcie aktów rządowych było stopniowo ograniczane, tak aby umożliwić jak najszerszą kontrolę sądową rozstrzygnięć podejmowanych przez władzę wykonawczą. Dawniej francuskie akty rządowe mogły dotyczyć bezpośrednio sytuacji prawnej jednostki, a jednocześnie, nie podlegając kontroli sądowej ze względu na ich polityczny charakter, uniemożliwiały jakąkolwiek ochronę jednostki. Współcześnie akty te odnoszą się wyłącznie do relacji między państwami albo do relacji między rządem a innymi konstytucyjnymi organami państwa. Kategoria aktów rządowych nie reguluje sytuacji między administracją a obywatelami. Wyłączenie tej grupy aktów spod kontroli sądowej wynika z restrykcyjnie pojmowanej zasady trójpodziału władzy, która uniemożliwia sędziemu zajęcie stanowiska w sprawach politycznych, jakie są przedmiotem regulacji w aktach rządowych²⁷.

Mając na uwadze powyższe, należałoby zastanowić się nad możliwością przyjęcia w Polsce francuskiego rozwiązania, które wyłączyłoby możliwość ingerowania w sytuację prawną jednostki w drodze niepodlegających żadnej kontroli prerogatyw prezydenckich.

Podsumowując, prerogatywy Prezydenta RP, w zakresie w którym bezpośrednio kształtują sytuację prawną jednostki, powinny zostać poddane prawnym ograniczeniom albo powinna zostać wyłączona możliwość ingerowania w tej formie w sytuację prawną jednostki. Powyższe rozwiązania są zgodne z wymogami demokratycznego państwa prawnego, w którym każde rozstrzygnięcie dotyczące jednostki powinno podlegać kontroli.

²⁵ Pojęcie aktów rządowych wykształciło się w czasach II Cesarstwa Francuskiego (lata 1852–1870), choć wcześniej też pojawiało się w orzecznictwie Rady Stanu (wyrok Rady Stanu z 1 maja 1822 r. w sprawie Laffitte, nr 5363, rec. 1821–1825, s. 202).

²⁶ Podział za: T. Chauvin, „Akt rządowy” (*l'acte de gouvernement*) w systemie prawa francuskiego, [w:] W. Staśkiewicz, T. Stawecki (red.), *Dyskrecjonalność w prawie. XVIII Ogólnopolski Zjazd Katedr Teorii i Filozofii Prawa (Warszawa, 22–24 września 2008 r.)*, Warszawa 2010, s. 445.

²⁷ Ibidem, s. 448–449.

Wykaz literatury

- Chauvin T., „Akt rządowy” (*l'acte de gouvernement*) w systemie prawa francuskiego, [w:] W. Staśkiewicz, T. Stawecki (red.), *Dyskrecjonalność w prawie. XVIII Ogólnopolski Zjazd Katedr Teorii i Filozofii Prawa (Warszawa, 22–24 września 2008 r.)*, LexisNexis, Warszawa 2010.
- Chlebny J., *Sądownictwo administracyjne w Polsce z perspektywy art. 47 KPP*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2022, nr 10.
- Czeszejko-Sochacki Z., *Konstytucyjna zasada prawa do sądu*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 9.
- Florczak-Wątor M., *Komentarz do art. 77*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, 2023, Lex.
- Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Jagielski J., *W sprawie pozycji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w systemie administracji publicznej i wykonywania funkcji administracji*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2021, nr specjalny *Ius est ars boni et aequi. Studia ofiarowane Profesorowi Romanowi Hauserowi Sędziemu Naczelnego Sądu Administracyjnego*.
- Jakubowski A., *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jako organ administrujący (organ administracji publicznej)*, „Państwo i Prawo” 2023, nr 2.
- Jędrzejczak M., *Władza dyskrecjonalna organów administracji publicznej*, C.H. Beck, Warszawa 2021.
- Kwiatkowski Z., *Prawo do sądu w demokratycznym państwie prawnym*, „Ius Novum” 2019, nr 2.
- Kozłowski K., *Komentarz do art. 137*, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP*, t. 2: *Komentarz do art. 87–243*, C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Lewicki M., *Obywatelstwo polskie*, [w:] Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl (red.), *Prawo administracyjne materialne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Tuleja P., *Komentarz do art. 45*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, 2023, Lex.
- Wróbel A., *Glosa do trzech wyroków Trybunału Konstytucyjnego: wyrok z dnia 6 października 1998 r. (sygn. akt K.36/97), wyrok z dnia 16 marca 1999 r. (sygn. akt SK 19/98), wyrok z dnia 8 grudnia 1998 r. (sygn. akt K. 41/97)*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 1.

Summary

The right to a court as a fundamental human right. Remarks regarding presidential prerogatives

Keywords: right to a court, presidential prerogatives, President of the Republic of Poland, granting of citizenship, renunciation of citizenship.

The article presents the issue of exclusion of the right to a court in the scope of decisions issued within the framework of presidential prerogatives, using the examples of provisions on granting Polish citizenship and consent

to its renunciation. It was pointed out that the President of the Republic of Poland – when making decisions in individual cases within the framework of his prerogatives – acts as an administrative body. In relation to these situations, control should be not excluded *a priori*. The current legal status clearly violates the regulations of international and EU law, as well as the Constitution of the Republic of Poland by excluding the right to a court. The aim of the article is to answer the question of what solution can be adopted so that presidential prerogatives do not violate the individual's right to a court. The analysis was conducted using the dogmatic and comparative-legal methods. An attempt was also made to answer the question of whether administrative courts could begin to control decisions made in individual cases under presidential prerogatives. As part of the *de lege ferenda* postulates, it was indicated that the prerogatives of the President of the Republic of Poland – in the scope in which they directly affect the legal situation of an individual – should be subject to legal restrictions specified in the article or – following the solution adopted in the French legal system – the possibility of interfering in the form of prerogatives in the legal situation of an individual should be excluded.